

CZU: 343.32(478)

[http://doi.org/10.59295/sum8\(168\)2023_01](http://doi.org/10.59295/sum8(168)2023_01)

INFRAȚIUNEA DE COMLOT ÎMPOTRIVA REPUBLICII MOLDOVA: DIMENSIUNI JURIDICO-PENALE

Serghei BRÎNZA, Vitalie STATI,

Universitatea de Stat din Moldova

În cadrul prezentului studiu științific este analizată pentru prima dată infracțiunea de complot împotriva Republicii Moldova, prevăzută de art. 338² din Codul penal al Republicii Moldova. Sunt interpretate prevederile acestui articol și stabilite condițiile în care se aplică răspunderea penală pentru complotul împotriva Republicii Moldova. Sunt identificate particularitățile ce caracterizează modalitățile normative ale acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 338² din Codul penal al Republicii Moldova. Este stabilită relația dintre acest articol, pe de o parte, și art. 324, 328, 333, 337, 338, 338¹ și 340¹ din Codul penal al Republicii Moldova, pe de altă parte. Autorii speră că rezultatele, obținute în cadrul investigației de față, vor impulsiona și vor înlesni aplicarea în practică a art. 338² din Codul penal al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: *complot, securitatea statului, stat străin, organizație străină, entitate anticonstituțională, persoană publică, persoană cu funcție de răspundere, persoană cu funcție de demnitate publică, concurs de infracțiuni, concurență de norme.*

THE CRIME OF CONSPIRACY AGAINST THE REPUBLIC OF MOLDOVA: CRIMINAL-LEGAL DIMENSIONS

In this scientific study, the offense of conspiracy against the Republic of Moldova, provided by the art. 338² of the Criminal Code of the Republic of Moldova, is analyzed for the first time. The provisions of this article are interpreted and the conditions under which criminal liability is applied for the conspiracy against the Republic of Moldova are established. The authors identify the particularities that characterize the normative modalities of the prejudicial action provided for in art. 338² of the Criminal Code of the Republic of Moldova. Also, the authors establish the relationship between this article, on the one hand, and art. 324, 328, 333, 337, 338, 338¹ and 340¹ of the Criminal Code of the Republic of Moldova, on the other hand. The authors hope that their results, obtained in the present investigation, will boost and facilitate the practical application of the art. 338² of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Keywords: *conspiracy, state security, foreign state, foreign organization, unconstitutional entity, public person, official, person with a position of public dignity, cumulation of crimes, criminal norms conflict.*

Introducere

Prin adoptarea Legii nr. 9 din 02.02.2023 pentru modificarea unor acte normative (în continuare – Legii nr. 9/2023), Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) a suportat mai multe amendamente.

În Avizul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului Republicii Moldova la proiectul care stă la baza Legii nr. 9/2023, găsim argumente privitoare la necesitatea adoptării legii în cauză: „Proiectul supus avizării va contribui la realizarea ideii pe care o sugerează art. 32 alin. (3) din Constituție: „Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional” [1]. În Raportul Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova la același proiect se menționează: „Scopul proiectului este stabilirea și aplicarea unui sistem de măsuri de ordin juridico-penal pentru manifestările care atentează la integritatea, suveranitatea și securitatea statului. Astfel, modificările propuse vizează activitatea infracțională care subminează existența în continuare a unității și indivizibilității statului Republica Moldova” [2]. Mai multe informații despre *ratio legis* conține Nota informativă la proiectul care stă la baza Legii nr. 9/2023: „Proiectul de lege [...] a fost elaborat în vederea ajustării cadrului normativ în domeniul asigurării securității de stat la situația operativă reală pe palierul combaterii riscurilor și amenințărilor, generate de acțiunile informativ subversive ale serviciilor speciale străine în raport cu Republica Moldova. În urma unei analize a practicii de aplicare a cadrului legislativ pe segmentul securității naționale, efectu-

ate de către Serviciul de Informații și Securitate, au fost depistate mai multe aspecte problematice. Astfel, evaluarea procesului de aplicare a normelor actuale, cum ar fi art. 337 Cod penal (Trădarea de Patrie) și art. 338 Cod penal (Spionajul), a scos în evidență lipsa normelor penale care ar incrimina faptele conexe acestor infracțiuni. Prin urmare, acțiunea acestor norme este foarte restrânsă și nu cuprinde toate trăsăturile esențiale ale faptelor infracționale ce atentează la securitatea statului” [3].

În mod cert, riscurile și amenințările la adresa Republicii Moldova, evidențiate în actele preparatorii evocate mai sus, există din momentul proclamării independenței Republicii Moldova. Aceste riscuri și amenințări au devenit mai accentuate în contextul declanșării la 24.02.2022 a agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei. Întrucât Republica Moldova se află într-o poziție extrem de vulnerabilă din punct de vedere al securității, legiuitorul a decis, pe bună dreptate, să întreprindă măsuri de prevenire și de combatere a celor mai alarmante manifestări care primejduiesc însăși existența Republicii Moldova.¹

Rezultate obținute și discuții

În art. 338² CP RM, introdus prin Legea nr. 9/2023, fapta de complot împotriva Republicii Moldova este incriminată într-o variantă-tip și o variantă agravată.

Astfel, varianta-tip de infracțiune, prevăzută la alin. (1) art. 338² CP RM, constă în stabilirea, menținerea legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ și 340¹ sau exprimarea acordului de a se implica într-o astfel de activitate.

La rândul său, varianta agravată de infracțiune, prevăzută la art. 338² CP RM, presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu funcție de demnitate publică.

După cum reiese din chiar denumirea Capitolului XVII al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova, *obiectul juridic generic* al infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, îl constituie relațiile sociale cu privire la activitatea normală a autorităților publice și securitatea statului.

Adoptarea Legii nr. 9/2023 condiționează regândirea tipologiei infracțiunilor prevăzute de Capitolul XVII al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. Până la intrarea în vigoare a acestei legi, puteau fi distinse, *inter alia*, următoarele două tipuri ale acestor infracțiuni: 1) infracțiuni ce atentează la securitatea externă a țării (art. 337 și 338 CP RM); 2) infracțiuni ce atentează la legitimitatea autorităților publice (art. 339-341 CP RM). Intrarea în vigoare a Legii nr. 9/2023 nu a afectat existența în continuare a celor două tipuri de infracțiuni analizate. Efectul intrării în vigoare a acestei legi se răsfrânge asupra listei de articole care prevăd răspunderea pentru infracțiunile ce atentează la legitimitatea autorităților publice. Astfel, în acord cu legea penală în vigoare, astfel de infracțiuni sunt prevăzute de art. 338¹, 338³, 339, 340, 340¹ și 341 CP RM. Totodată, trebuie să vorbim despre apariția unui nou tip de infracțiuni prevăzute de Capitolul XVII al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova: infracțiuni ce presupun *sui generis* conceperea altor infracțiuni care atentează fie la securitatea externă a țării, fie la legitimitatea autorităților publice. Acest tip este reprezentat (cel puțin deocamdată) doar de infracțiunea prevăzută la art. 338² CP RM.

¹ Subliniem că, în studiul de față ne vom axa doar pe unul dintre noile articole introduse în legea penală în rezultatul adoptării Legii nr. 9/2023. Ne referim la art. 338² CP RM. Conținutul acestui articol este următorul:

„Articolul 338². Complotul împotriva Republicii Moldova:

(1) Stabilirea, menținerea legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ și 340¹ sau exprimarea acordului de a se implica într-o astfel de activitate se pedepsește cu închisoare pe un termen de la 2 la 7 ani.

(2) Acțiunile prevăzute la alin. (1), săvârșite de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, se pedepsesc cu închisoare pe un termen de la 5 la 10 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani”.*

* Legea nr. 9 din 02.02.2023 pentru modificarea unor acte normative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 53-56, 98.

În alte publicații vom analiza alte efecte ale adoptării Legii nr. 9/2023. De asemenea, într-un articol științific aparte, va fi analizată noțiunea de complot, utilizată în art. 338² CP RM.

După această notă de clarificare, este necesar să identificăm obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM.

În literatura de specialitate din România, obiectul juridic special al infracțiunii de complot, care a fost prevăzută de art. 167 din Codul penal al României din 1968 [4], este descris astfel: „relațiile sociale care constituie obiectul juridic special al infracțiunii proiectate de complotiști” [5, p. 54] (O. Loghin și T. Toader); „ansamblul relațiilor sociale care se formează și se desfășoară în legătură cu siguranța națională a României și a căror apărare este asigurată prin combaterea infracțiunilor susceptibile să fie urmărite ori îndeplinite de participanții la complot” [6, p. 68] (Gh. Nistoreanu); „relațiile sociale privind siguranța statului, înglobând practic obiectul juridic al tuturor infracțiunilor împotriva siguranței statului care intră în programul asocierii” [7, p. 41] (M. Basarab); „relațiile sociale referitoare la siguranța statului, relații protejate de către legiuitor prin incriminarea faptelor prevăzute în art. 155-163, art. 165 și art. 166¹ C. pen.” [8, p. 22] (T. Toader); „relațiile sociale privind siguranța statului” [9, p. 106; 10, p. 49] (Gh. Diaconescu); „ansamblul relațiilor sociale care se formează și se desfășoară în legătură cu siguranța națională a României” [11, p. 32] (I. Chipăilă, C. Popa și I. Ciolan).

Nu putem, în niciun caz, pune la îndoială autoritatea opiniilor doctrinare reproduse mai sus. Totuși, aceste opinii au fost exprimate în contextul unei realități juridice guvernate de alte norme decât cele din Codul penal al Republicii Moldova. Infracțiunea, prevăzută la art. 338² CP RM, nu are și nu a avut un corespondent identic în legislația penală română. Putem vorbi doar despre o relativă similaritate dintre art. 338² CP RM și normele corespondente din legislația penală română. Dacă nu am ține seama de această diferență deloc neglijabilă, am ajunge la concluzii greșite privitoare la conținutul obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM.

Din punctul nostru de vedere, acest obiect nu poate fi echivalat cu obiectul juridic generic al infracțiunilor specificate în Capitolul XVII al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. Altminteri, partea ar fi echivalată cu întregul. În afară de aceasta, considerăm că obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, nu poate avea conținutul obiectului juridic special al infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ și 340¹ CP RM. Este adevărat că săvârșirea uneia dintre aceste infracțiuni constituie scopul infracțiunii specificate la art. 338² CP RM. Chiar și așa, infracțiunea, prevăzută la art. 338² CP RM, își păstrează autonomia în raport cu infracțiunile specificate în art. 337, 338, 338¹ și 340¹ CP RM. Această autonomie reclamă o fizionomie proprie a obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM.

Drept urmare, considerăm că *obiectul juridic special* al infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, îl formează relațiile sociale cu privire la securitatea externă a țării și legitimitatea autorităților publice, sub aspectul neadmiterii de a concepe alte infracțiuni îndreptate împotriva securității statului Republica Moldova.

În prezența primelor două modalități normative ale infracțiunii de complot împotriva Republicii Moldova, lipsește obiectul material (imaterial). În prezența ultimei modalități normative a acestei infracțiuni, obiectul imaterial îl reprezintă acordul dintre subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, și statul străin, organizația străină, entitatea anticonstituțională sau reprezentantul acestora. Pentru calificare nu are importanță dacă acest acord are un suport material (de exemplu: foaie de hârtie; stick USB; card de memorie etc.) sau nu.

Datorită specificului său, infracțiunea, prevăzută la art. 338² CP RM, nu are victimă. Statul Republica Moldova, este, fără doar și poate, titular al valorilor și relațiilor sociale apărate împotriva infracțiunii examinate. Însă, statul nu poate apărea în postura de victimă a niciunei infracțiuni prevăzute de partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Rolul statului Republica Moldova este să asigure apărarea valorilor și relațiilor sociale care alcătuiesc ordinea de drept. Acest rol nu poate fi cumulat cu cel de victimă a infracțiunii.

Latura obiectivă a infracțiunii de complot împotriva Republicii Moldova constă în fapta prejudiciabilă care se exprimă în acțiune. Această acțiune presupune trei modalități normative care au un caracter alternativ:

- 1) stabilirea legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora;
- 2) menținerea legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora;

3) exprimarea acordului de a se implica în comiterea uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM.

Prima modalitate normativă se referă la procesul de a iniția și a dezvolta relații cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora.

La prima etapă, subiectul infracțiunii, specificate la art. 338² CP RM, aduce la cunoștința destinatarului (adică a statului străin, a organizației străine, a entității anticonstituționale sau a reprezentantului acestora) decizia de stabilire a legăturilor cu acesta. Această decizie poate avea la bază influențarea sau chiar presiunea² prealabilă exercitată de statul străin, de organizația străină, de entitatea anticonstituțională, de reprezentantul acestora ori de alte persoane. Este însă posibil ca decizia de stabilire a legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora să reprezinte propria inițiativă a făptuitorului.

La a doua etapă, destinatarul, după recepționarea și procesarea propunerii în cauză, o încuviințează.

În cazul în care, din cauze independente de voința făptuitorului, activitatea infracțională este întreruptă înainte de a se încheia cea de-a doua etapă, trebuie să vorbim despre tentativa la infracțiunea de complot împotriva Republicii Moldova.

Cea de-a doua modalitate normativă o atestăm în cazul în care între subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, pe de o parte, și statul străin, organizația străină, entitatea anticonstituțională sau reprezentantul acestora, pe de altă parte, înainte de săvârșirea acestei infracțiuni, deja fusesse stabilită o legătură. Pentru calificare, nu contează cine a inițiat o astfel de legătură: a) subiectul infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM sau b) statul străin, organizația străină, entitatea anticonstituțională sau reprezentantul acestora. De asemenea, nu contează: dacă legătura inițiată avea un caracter formal sau informal; dacă se desfășura sub paravanul unei activități de natură diplomatică, economică, culturală, sportivă, jurnalistică, socială etc. ori nu.

Pentru aplicarea art. 338² CP RM nu este relevant dacă stabilirea de legături cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora este urmată de menținerea acestor legături sau nu. Este posibil ca, în contextul executării aceleiași intenții infracționale, făptuitorul mai întâi să stabilească legături cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora, după care să mențină astfel de legături. Bineînțeles, în acest caz, art. 338² CP RM se aplică o singură dată. La fel de posibil este ca făptuitorul să stabilească legături cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora, fără a menține ulterior astfel de legături. Într-un asemenea caz atestăm, de asemenea, temeiul aplicării art. 338² CP RM.

A treia modalitate normativă presupune că inițiativa de săvârșire a infracțiunii, specificate la art. 338² CP RM, aparține statului străin, organizației străine, entității anticonstituționale sau reprezentantului acestora. La prima etapă, statul străin, organizația străină, entitatea anticonstituțională sau reprezentantul acestora îi propune subiectului infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, să se implice în comiterea uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM. La a doua etapă, subiectul infracțiunii, specificate la art. 338² CP RM, consimte în mod expres sau tacit să se implice în săvârșirea uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM.

Consimțirea se poate realiza verbal, în scris, prin fapte concludente sau în orice alt mod perceptibil pentru a ajunge la cunoștința statului străin, a organizației străine, a entității anticonstituționale sau a reprezentantului acestora. Nu este indispensabil ca propunerea, adresată de statul străin, de organizația străină, de entitatea anticonstituțională sau de reprezentantul acestora să fie inteligibilă pentru oricine. Este suficient ca propunerea respectivă să fie inteligibilă pentru subiectul infracțiunii specificate la art. 338² CP RM, care, cunoscând nuanțele relevante, să fie în situația de a-i înțelege semnificația.

Pentru a percepe plener esența juridică a celor trei modalități normative ale faptei prejudiciabile prevăzute la art. 338² CP RM, este necesar să stabilim înțelesul noțiunilor: „stat străin”; „organizație străină”; „entitate anticonstituțională”; „reprezentantul unui stat străin, al unei organizații străine sau al unei entități anticonstituționale”.

² În acest caz lipsește constrângerea fizică sau psihică în accepția art. 39 CP RM.

Prin „stat străin” se înțelege orice stat (cu excepția Republicii Moldova) recunoscut pe plan internațional, inclusiv recunoscut de Republica Moldova. Nu poate avea calitatea de stat străin Transnistria, Osetia de Sud, Abhazia, Karabahul de Munte, Republica Turcă a Ciprului de Nord sau alte asemenea formațiuni statale autoproclamate.

Așa cum am afirmat cu altă ocazie, „prin „organizație străină” se are în vedere o reuniune de persoane alcătuind o comunitate stabilă, având un caracter internațional, național sau non-guvernamental, urmărind un scop lucrativ sau non-lucrativ [...]. Nu are importanță dacă organizația străină este sau nu înregistrată, dacă activează deschis sau în condiții de clandestinitate” [12, p. 999]. Nu este relevant nici dacă organizația străină: este de drept public sau de drept privat; este condusă de o „persoană de paie” sau nu; îl are pe făptuitor printre beneficiarii efectivi sau nu etc.

Noțiunea „entitate anticonstituțională” este definită în art. 134²³ CP RM: „Prin entitate anticonstituțională se înțelege o pretinsă autoritate creată pe teritoriul unui stat, în afara reglementărilor constituționale ale statului respectiv și care nu este recunoscută în conformitate cu prevederile tratatelor internaționale” [13]. Așadar, entitatea anticonstituțională poate fi creată pe teritoriul Republicii Moldova sau al unui alt stat. În ambele cazuri contează ca entitatea anticonstituțională să imite o autoritate constituțională, arogându-și prerogativele de: președinte de stat; parlament; minister; bancă națională; judecătorie; procuratură; serviciu de securitate; poliție; altă autoritate publică. Evident, astfel de prerogative arogate sunt contrare legii fundamentale a statului pe al cărui teritoriu își desfășoară activitatea entitatea anticonstituțională.

Într-un context apropiat am consemnat că „prin „reprezentant al unui stat străin sau al unei organizații străine” trebuie de înțeles persoana împuternicită să le reprezinte pe acestea, să țină locul acestora, să acționeze în numele unui stat străin sau al unei organizații străine [...]. Nu contează dacă reprezentantul unui stat străin sau al unei organizații străine este remunerat sau nu, dacă deține împuterniciri permanente sau provizorii” [12, p. 999]. În mod similar, prin „reprezentant al unei entități anticonstituționale” se are în vedere persoana împuternicită să reprezinte o entitate anticonstituțională, să-i țină locul, să acționeze în numele acesteia.

Deși legiuitorul utilizează forma plurală „reprezentanți” în art. 338² CP RM, ținem să concretizăm că pentru aplicarea acestui articol este suficientă prezența unui singur reprezentant al unui stat străin, al unei organizații străine ori al unei entități anticonstituționale.

Indiferent de modalitatea normativă sub care se înfățișează, infracțiunea, prevăzută la art. 338² CP RM, poate fi comisă personal sau prin mijlocitor. În ultima ipoteză, mijlocitorul acționează în numele subiectului infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, și cu intenția de a-l ajuta. Dacă mijlocitorul îndeplinește condițiile cerute de alin. (5) art. 42 CP RM, acesta va avea calitatea de complice la infracțiunea specificată la art. 338² CP RM.

Infracțiunea, care este prevăzută la art. 338² CP RM, este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată, după caz, din momentul în care:

1) statul străin, organizația străină, entitatea anticonstituțională sau reprezentantul acestora au încuviințat decizia subiectului infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM de a avea legături cu acel stat străin, cu cea organizație străină, cu cea entitate anticonstituțională sau cu acel reprezentant al acestora (în prezența primei modalități normative);

2) subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, și-a exprimat acordul de a se implica în comiterea infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM (în prezența celei de-a treia modalități normative).

Este posibil ca, din cauze independente de voința făptuitorului, să nu se ajungă fie la stabilirea de legături dintre acesta și un stat străin, o organizație străină, o entitate anticonstituțională sau reprezentantul acestora, fie la exprimarea de către făptuitor a acordului de a se implica în comiterea infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM. Într-o asemenea situație, în dependență de faptul dacă a început executarea acțiunii prejudiciabile sau nu, vom fi în prezența tentativei sau a pregătirii de infracțiunea prevăzută la art. 338² CP RM.

O atenție aparte merită momentul de consumare în prezența celei de-a doua modalități normative. Menținerea legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții

acestora presupune „săvârșirea neîntreruptă, timp nedeterminat, a activității infracționale” [13]. În această ipoteză, infracțiunea, prevăzută la art. 338² CP RM, este o infracțiune continuă. Ea se consideră consumată din momentul fie al încetării activității de menținere a legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora (de exemplu, din momentul predării făptuitorului), fie al survenirii unor evenimente care împiedică această activitate (de exemplu, din momentul reținerii făptuitorului).

Latura subiectivă a infracțiunilor, specificate la art. art. 338² CP RM, se caracterizează prin intenție directă. Motivele infracțiunii examinate sunt: răzbunare; ură; lașitate; interesul material presupunând executarea unei comenzi în schimbul unei remunerații materiale; năzuința de a obține unele avantaje nepatriomoniale; carierism; motive de natură extremistă sau secesionistă, etc.

În cazul infracțiunii analizate, scopul este special: scopul de comitere de către făptuitor – împreună cu alte persoane sau de sine stătător – a uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM. Pentru existența infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM, nu are importanță dacă acest scop se realizează sau nu.

În legătură cu infracțiunea de complot care a fost prevăzută de art. 167 din Codul penal al României din 1968, Gh. Diaconescu menționează: „În ipoteza realizării scopului, infracțiunea de complot nu își pierde autonomia, ea nu este absorbită de conținutul infracțiunii pentru a cărei săvârșire s-a complotat” [9, p. 107; 10, p. 51]. Această opinie este valabilă în cazul infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM. Or, complotul împotriva Republicii Moldova nu este o etapă în procesul de săvârșire a uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM. Complotul împotriva Republicii Moldova și oricare dintre aceste infracțiuni nu au la bază aceeași intenție infracțională. Nu poate să reprezinte o infracțiune unică ceea ce are la bază două intenții infracționale. Voința legiuitorului a fost ca intenția de a săvârși infracțiunea de complot împotriva Republicii Moldova să fie autonomă în raport cu intenția de a comite una dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM. Tocmai de aceea, realizarea scopului de comitere a uneia dintre infracțiunile, prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM, depășește cadrul infracțiunii specificate la art. 338² CP RM și, pe cale de consecință, necesită calificare aparte. Într-un asemenea caz, vom fi în prezența concursului dintre infracțiunea prevăzută la art. 338² CP RM, pe de o parte, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM, pe de altă parte.³

Subiect al infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, este persoana fizică responsabilă care în momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. Persoana juridică nu poate fi subiect al infracțiunii analizate.

Subiect al infracțiunii de complot împotriva Republicii Moldova poate fi, după caz, un cetățean al Republicii Moldova, un cetățean străin sau un apatrid. La concret, dacă scopul subiectului este de a comite infracțiunea prevăzută la art. 337 CP RM, atunci acesta poate fi doar un cetățean al Republicii Moldova. În cazul în care scopul subiectului este să săvârșească infracțiunea prevăzută la art. 338 CP RM, atunci acesta poate fi doar un cetățean străin sau un apatrid. În fine, dacă scopul subiectului este de a comite infracțiunea prevăzută la art. 338¹ sau 340¹ CP RM, atunci acesta poate fi un cetățean al Republicii Moldova, un cetățean străin sau un apatrid.

³ O asemenea abordare nu este inedită. Cu referire la o ipoteză apropiată în anumite privințe, am exprimat următoarea poziție: „Scopul infracțiunii prevăzute la art. 1751 CP RM este unul special: scopul săvârșirii împotriva victimei a oricărei infracțiuni cu caracter sexual [...]. Cele săvârșite vor forma un concurs al infracțiunii prevăzute la art. 1751 CP RM și al uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 171-175, 2081, 2082 CP RM, în cazul în care persoana, care-i propune victimei o întâlnire în scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni cu caracter sexual, săvârșește ulterior o asemenea infracțiune cu acea victimă. Trebuie de accentuat că, în situația analizată, nu se atestă o dublă sancționare a aceleiași fapte. Or, așa cum reiese din dispoziția art. 1751 CP RM, săvârșirea oricărei infracțiuni cu caracter sexual reprezintă scopul infracțiunii prevăzute de acest articol. Realizarea acestui scop depășește cadrul infracțiunii specificate la art. 1751 CP RM. Aceasta pentru că infracțiunea cu caracter sexual nu este absorbită de infracțiunea prevăzută la art. 1751 CP RM”.*

* BRÎNZA, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 619-620, 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

După caz, rolul de organizator, de instigator sau de complice la infracțiunea, prevăzută la art. 338² CP RM, îl poate avea organizația străină, reprezentantul unui stat străin, al unei organizații străine sau al unei entități anticonstituționale, cu care subiectul fie stabilește sau menține legături în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM, fie își exprimă acordul de a se implica într-un astfel de activitate. Statul străin și entitatea anticonstituțională nu pot avea un asemenea rol juridic, întrucât nu sunt considerate persoane juridice în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

În altă ordine de idei, circumstanța agravantă, consemnată la alin. (2) art. 338² CP RM, se referă la calitatea specială a subiectului infracțiunii examinate. Astfel, subiectul infracțiunii, specificate la alin. (2) art. 338² CP RM, poate avea una dintre următoarele calități speciale: 1) persoană publică; 2) persoană cu funcție de răspundere; 3) persoană cu funcție de demnitate publică.⁴ Noțiunile, care se raportează la aceste trei calități, sunt definite în art. 123 CP RM.

În contextul analizat nu putem face abstracție de legătura dintre infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 338² CP RM, și infracțiunile specificate la art. 324 și 328 CP RM.

Sub un prim aspect, remarcăm că, deseori, complotul împotriva Republicii Moldova poate să reprezinte o activitate remunerată. În cazul în care subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 338² CP RM posedă calitatea de persoană publică sau de persoană cu funcție de demnitate publică, este cert că pretinderea, acceptarea, primirea sau extorcarea unei remunerații ilicite depășește cadrul acestei infracțiuni. Mai precis, vom fi în prezența concursului dintre infracțiunile prevăzute la art. 324 și alin. (2) art. 338² CP RM, dacă pretinderea, acceptarea, primirea sau extorcarea, personal sau prin mijlocitor – de către o persoană publică sau de către o persoană cu funcție de demnitate publică – de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru sine sau pentru o altă persoană, sau acceptarea ofertei ori promisiunii acestora se face pentru ca persoana coruptă fie să stabilească sau să mențină legăturile cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională ori cu reprezentantul acestora în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338¹ sau 340¹ CP RM⁵, fie să-și exprime acordul de a comite asemenea infracțiuni. În acest caz, infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 338² CP RM, succedă coruperea pasivă, reprezentând realizarea scopului coruperii pasive în ipoteza în care persoana coruptă îndeplinește o acțiune contrară funcției sale, acțiune concretizată în săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM.

Atestăm concursul dintre infracțiunile prevăzute la art. 324 și alin. (1) art. 338² CP RM, dacă pretinderea, acceptarea, primirea sau extorcarea, personal sau prin mijlocitor – de către o persoană publică străină sau de către un funcționar internațional – de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru sine sau pentru o altă persoană, sau acceptarea ofertei ori promisiunii acestora se face pentru ca persoana coruptă fie să stabilească sau să mențină legăturile cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională ori cu reprezentantul acestora în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM⁶, fie să-și exprime acordul de a comite asemenea infracțiuni.

Vom fi în prezența concursului dintre infracțiunile prevăzute la art. 333 și alin. (1) art. 338² CP RM, dacă pretinderea, acceptarea, primirea sau extorcarea, personal sau prin mijlocitor – de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească ori o altă organizație nestatală sau de către o persoană care lucrează pentru o astfel de organizație – de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i

⁴ O circumstanță agravantă similară este consemnată în alin. 3 art. 412-2 din Codul penal al Republicii Franceze, care prevede răspunderea pentru infracțiunea de complot: „Pedepsele sunt de 20 ani detenție penală și amenda de 300.000 euro dacă infracțiunea este comisă de către un reprezentant al autorității publice”.*

* Codul penal al Republicii Franceze. Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-PenalFranta-RO.html

⁵ În această ipoteză nu este posibil scopul comiterii infracțiunii prevăzute la art. 338 CP RM, deoarece persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică trebuie să fie cetățeni ai Republicii Moldova.

⁶ În acest caz, dacă subiect al infracțiunii este persoana publică străină, nu este posibil scopul de săvârșire a infracțiunii prevăzute la art. 337 CP RM, deoarece o astfel de persoană nu poate avea cetățenia Republicii Moldova. Nu același lucru se poate afirma despre funcționarul internațional. Un funcționar internațional poate avea cetățenia Republicii Moldova. Într-o asemenea ipoteză este posibil scopul de săvârșire a infracțiunii prevăzute la art. 337 CP RM.

se cuvin, pentru sine sau pentru o altă persoană, sau acceptarea ofertei ori promisiunii acestora se face pentru ca persoana coruptă fie să stabilească sau să mențină legăturile cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională ori cu reprezentantul acestora în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM, fie să-și exprime acordul de a comite asemenea infracțiuni.

În alt context, considerăm că, în general, infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 338² CP RM (în cazul în care este comisă de o persoană publică sau de o persoană cu funcție de demnitate publică) constituie un caz particular de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu. Or, săvârșind infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 338² CP RM, persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică depășește în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege. Nicio prevedere normativă nu-i îngăduie unei persoane publice sau unei persoane cu funcție de demnitate publică să comită complotul împotriva Republicii Moldova. O astfel de faptă nu poate decurge din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului și excedă limitele competenței sale de serviciu.

Drept urmare, s-ar părea că, în toate cazurile, infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 338² CP RM (în cazul în care este comisă de o persoană publică sau de o persoană cu funcție de demnitate publică) constituie o normă specială în raport cu alin. (1), (2) sau (3) art. 328 CP RM. Atenționăm că o asemenea relație de concurență este posibilă doar atunci când gradul prejudiciabil al uneia dintre infracțiunile, prevăzute la alin. (1), (2) sau (3) art. 328 CP RM, nu este mai sporit decât gradul prejudiciabil al infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 338² CP RM. Comparând sancțiunile din aceste norme concurente, ajungem la concluzia că alin. (2) art. 338² CP RM reprezintă o normă specială față de alin. (1) sau (2) art. 328 CP RM. În acest caz, în acord cu alin. (2) art. 116 CP RM, se va aplica alin. (2) art. 338² CP RM, fără a fi invocat alin. (1) sau (2) art. 328 CP RM.

Totodată, alin. (2) art. 338² CP RM nu reprezintă o normă specială față de alin. (3) art. 328 CP RM. Comparând sancțiunile din aceste norme, observăm că gradul prejudiciabil al infracțiunii prevăzute la alin. (3) art. 328 CP RM este mai sporit decât gradul prejudiciabil al infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 338² CP RM. În acest caz, nu este corect să invocăm art. 116 CP RM. Soluția este să se aplice alin. (3) art. 328 CP RM în locul alin. (2) art. 338² CP RM. Dacă s-ar aplica alin. (2) art. 338² CP RM în locul alin. (3) art. 328 CP RM, atunci ar fi neglijat gradul prejudiciabil real al celor săvârșite (ceea ce ar contraveni alin. (1) art. 7 CP RM) și nu ar fi asigurată restabilirea echității sociale (ceea ce ar contraveni alin. (2) art. 61 CP RM). Desigur, nu poate fi acceptată nici soluția aplicării atât a alin. (3) art. 328 CP RM, cât și a alin. (2) art. 338² CP RM. Faptul, că aceste două norme nu sunt concurente, nu înseamnă că infracțiunile, prevăzute de ele, formează un concurs. Aplicarea atât a alin. (3) art. 328 CP RM, cât și a alin. (2) art. 338² CP RM, ar presupune supraestimarea gradului prejudiciabil al celor săvârșite și sancționarea de două ori a unei singure fapte.

Concluzii

În rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 9/2023, a apărut un nou tip de infracțiuni prevăzute de Capitolul XVII al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova: infracțiuni ce presupun *sui generis* conceperea altor infracțiuni care atentează fie la securitatea externă a țării, fie la legitimitatea autorităților publice. Acest tip este reprezentat de infracțiunea prevăzută la art. 338² CP RM.

Obiectul juridic special al infracțiunii în cauză îl constituie relațiile sociale cu privire la securitatea externă a țării și legitimitatea autorităților publice, sub aspectul neadmiterii de a concepe alte infracțiuni îndreptate împotriva securității statului Republica Moldova. În prezența ultimei modalități normative a infracțiunii prevăzute la art. 338² CP RM, obiectul imaterial îl reprezintă acordul dintre subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, și statul străin, organizația străină, entitatea anticonstituțională sau reprezentantul acestora. În prezența primelor două modalități normative ale infracțiunii examinate lipsește obiectul material (imaterial).

Cele trei modalități normative cu caracter alternativ ale acțiunii prejudiciabile specificate în art. 338² CP RM, sunt: 1) stabilirea legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora; 2) menținerea legăturilor cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora; 3) exprimarea acordului de a se implica în comiterea

uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM. Pentru aplicarea art. 338² CP RM nu este relevant dacă stabilirea de legături cu un stat străin, cu o organizație străină, cu o entitate anticonstituțională sau cu reprezentanții acestora este urmată de menținerea acestor legături sau nu. În prezența celei de-a doua modalități normative, infracțiunea prevăzută la art. 338² CP RM este o infracțiune continuă.

Scopul infracțiunii, prevăzute la art. 338² CP RM, este special: scopul de comitere de către făptuitor – împreună cu alte persoane sau de sine stătător – a uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM. Dacă acest scop se realizează, vom fi în prezența concursului dintre infracțiunea prevăzută la art. 338² CP RM, pe de o parte, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM, pe de altă parte.

Dacă scopul subiectului este de a comite infracțiunea prevăzută la art. 337 CP RM, atunci acesta poate fi doar un cetățean al Republicii Moldova. În cazul în care scopul subiectului este să săvârșească infracțiunea prevăzută la art. 338 CP RM, atunci acesta poate fi doar un cetățean străin sau un apatrid. În fine, dacă scopul subiectului este de a comite infracțiunea prevăzută la art. 338¹ sau 340¹ CP RM, atunci acesta poate fi un cetățean al Republicii Moldova, un cetățean străin sau un apatrid.

După caz, rolul de organizator, de instigator sau de complice la infracțiunea, prevăzută la art. 338² CP RM, îl poate avea organizația străină, reprezentantul unui stat străin, al unei organizații străine sau al unei entități anticonstituționale, cu care subiectul fie stabilește sau menține legături în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338, 338¹ sau 340¹ CP RM, fie își exprimă acordul de a se implica într-o astfel de activitate.

În cazul în care complotul împotriva Republicii Moldova reprezintă o activitate remunerată, este posibil concursul, după caz, dintre: infracțiunile prevăzute la art. 324 și alin. (1) art. 338² CP RM; infracțiunile prevăzute la art. 324 și alin. (2) art. 338² CP RM; infracțiunile prevăzute la art. 333 și alin. (1) art. 338² CP RM.

Alin. (2) art. 338² CP RM constituie o normă specială față de alin. (1) sau (2) art. 328 CP RM. În acest caz, în acord cu alin. (2) art. 116 CP RM, se va aplica alin. (2) art. 338² CP RM, fără a fi invocat alin. (1) sau (2) art. 328 CP RM. Totodată, alin. (2) art. 338² CP RM nu reprezintă o normă specială față de alin. (3) art. 328 CP RM. În acest caz, soluția este să se aplice alin. (3) art. 328 CP RM în locul alin. (2) art. 338² CP RM.

Referințe:

1. *Avizul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului Republicii Moldova la proiectul de Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (nr. 456 din 08.12.2022)*. [Accesat: 26.06.2023] Disponibil: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6290/language/ro-RO/Default.aspx>
2. *Raportul Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova la proiectul de Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (nr. 456 din 08.12.2022)*. [Accesat: 26.06.2023] Disponibil: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6290/language/ro-RO/Default.aspx>
3. *Nota informativă la proiectul de Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (nr. 456 din 08.12.2022)*. [Accesat: 26.06.2023] Disponibil: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6290/language/ro-RO/Default.aspx>
4. *Codul penal al României din 21.06.1968*. În: *Buletinul Oficial*, 1968, nr. 79-79 bis.
5. LOGHIN, O., TOADER, T. *Drept penal român. Partea specială*. București: Șansa, 1999, 662 p. ISBN 973-9167-88-8.
6. NISTOREANU Gh. et al. *Drept penal. Partea specială*. București: Europa Nova, 1999, 735 p. ISBN 973-9183-46-8.
7. PAȘCA, V. et al. *Codul penal comentat*. Vol. 2: partea specială/coord.: M. Basarab. București: Hamangiu, 2007, 1162 p. ISBN 978-973-1836-67-6.
8. TOADER, T. *Drept penal român. Partea specială*. București: Hamangiu, 2012, 555 p. ISBN 978-606-522-590-9.
9. DIACONESCU, Gh. *Infracțiunile în Codul penal român*. Vol. I. București: Oscar Print, 1997, 481 p. ISBN 973-9264-16-6.

10. DIACONESCU, Gh., DUVAC, C. *Tratat de drept penal. Partea specială*. București: C.H. Beck, 2009, 1158 p. ISBN 978-973-115-541-8.
11. CHIPĂILĂ, Ion, POPA, Cristina, CIOLAN, Ion. *Drept penal. Partea specială*. Craiova: Sitech, 2010, 340 p. ISBN 978-606-530-867-1.
12. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, 1300 p. ISBN 978-9975-53-470-3.
13. *Codul penal al Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

Date despre autori:

Serghei BRÎNZA, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: brinza.serghei@yahoo.com

ORCID: 0000-0001-5937-3926

Vitalie STATI, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: vitalie.stati@usm.md

ORCID: 0000-0003-1371-4961

Prezentat la 24.08.2023